

ERDÉLY

HONISMERTETŐ LAP.

AZ ERDÉLYRÉSZI KÁRPÁT-EGYESÜLET KIADÁSA.

VI. évfolyam.

Szerkeszti: RADNÓTI DEZSŐ.

Kolozsvár, 1897. 4. szám.

Kárpát-muzeum.

A Kárpát-muzeum célja és fontossága azt hiszem a laikus közönség előtt is könnyen megvilágítható, ha rámutatunk arra a körülményre, hogy ez által alkalmat nyújtunk az országszerte becses anyagot képező néprajzi, honismertető és túristasági tárgyak és művek összegyűjtésére.

A külföld majdnem minden nevezetesebb központján, sőt egyes jellegzetesebb néplakta vidékein is már régóta léteznek ilyenfajta gyűjtemények s újabb időben pláne már a kiállítások is (Berlin, Budapest, Genf stb.) a népismeret és az alpinizmus mindinkább nagyobb tért hódít.

Elteltekintve a turista és néprajzi szakkiállításoktól, mint a minőt tavaly Innsbruck a túristaság és a sport egyéb ágaival együttesen produkált: a századvégi párisi világkiállítás pl. eddig még alig látott pazarfényű alpesi körképével, külön turista-történeti osztálylyal stb. készűl ország-világ turistáit ámulatba ejteni.

Ezért tehát csak méltánylandó, ha az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület Kolozsvártt egy Kárpát-muzeum felállítását tervezi s annyival is inkább figyelmet érdemel, ha az annak alapjául szolgáló tárgyak összegyűjtésére már eleve felhívja az illetékes körök segédkezését, mert ennek a mozgalomnak egyenesen kulturális jellegű háttere van.

Egy Kárpát-muzeum valóságos archivuma lesz az egykori történeti Erdély törzsgyökeres népéletének s az itt nálunk alig 10—15 év óta meghonosodott túristaság fejlődés-történetének állandó megörökítésére szolgál.

Az E. K. E. Kárpát-muzeumával egy pantheont emelünk a már eddig is sokban megváltozott népvizonyok föltüntetésére; ez fog lenni Erdély néprajzi tarkaságainak a legfesz-

tőbb mozaikja, hol egyetlen szempillantással áttekinthetjük és tanulmányozhatjuk egy ethnográfiai szempontból is felette érdekes országrész összes népéletét.

Azonban az erdélyi Kárpát muzeum a szerint, amint izmosodik, lassanként külön néprajzi, túristasági és természetrajzi stb. osztályokra fog bővülni s egy gazdag szakkönyvtárral és egy páratlan értékű földrajzi képtárral és térképgyűjteménnyel kapcsolatban, a honismeret megkedveltetését szemléleti úton a leg-hathatósabban fogja előmozdítani.

E téren, mint egyáltalán a magyar túristaság terén is, a Tátravidék viszi hazánkban az első szerepet, melynek gyönyörű és mintaszerű Kárpát-muzeuma az ezredéves kiállításon is kitüntetésben részesült. Már pusztán ez okból sem lesz érdektelen Wünschendorfer Károlynak, a poprádi Kárpát-muzeum igazgatójának minapában közzétett jelentéséből egyet-mást felsorolni.

A Magyarországi Kárpát Egyesület, midőn tiz év előtt a Kárpát-muzeum helyiségeit megnyitotta, az a kérdés merült föl, hogy vajjon mikor és mivel fogja azokat megtölteni, és ime ma már a mutatkozó térszűke miatt panaszkodnak, — úgyannyira, hogy az egyes tárgyakat sem lehet eléggé szemlélhető módon bemutatni, illetve kiállítani.

Egyszóval, a tátravidéki Kárpát-muzeum igazgatósága tényleg zavarba jött, mert a különféle ajándéktárgyakat s a Budapestről legújabbban ajándékozott felszerelési cikkeket és berendezéseket nemhogy érvényre juttatni, de még méltóan elhelyezni sem képes, miután mellékhelyiségekkel nem rendelkezik s így a muzeum-épület kibővítése égető kérdéssé nőtt ki magát.

Azonban a számok világosabban és érthetőbben beszélnek a szavaknál. Mikor a muzeumi tárgyakat Poprádra szállították, azok

1292 darabot tettek ki, s ma már a Muzeum azóta több mint tiz annyi tárggyal gyarapodott, a mennyiben ott jelenleg 15345 drb van elhelyezve. Ezenkívül szép könyvtára is van u. m.

1. az úgynevezett Muzeumi könyvtár (1752 mű 3679 kötetben), 2. az Ordódy István-féle könyvtár (964 mű 1518 kötetben); ennél fogva a poprádi Kárpát-muzeum mindent összevéve a huszezret meghaladó tárgy felett rendelkezik, melyek szakszerűen rendezve és katalogizálva vannak.

1896-ban a Muzeum bevétele 623 frt 56 krt, s a kiadása pedig 352 frt 82 krt tett ki s így 270 frt 74 kr rendelkezési tőkével is bír.

Nem régiben a Siebenb. K. V. is Kárpát-muzeumot rendezett be Nagy-Szebenben s különösen a Királyföldre vonatkozó néprajzi, túristasági és háziipari cikkeivel tűnik ki.

E két hazai alkotáshoz harmadiknak sorakozik az E. K. E. által megindított mozgalomból már lassanként kibontakozni kezdő erdélyi Kárpát-muzeum is, melynek alapjául szolgáló legelső tárgyak most még az egyesületi iroda gyűléstermében és mellékhelyiségeiben vannak elhelyezve.

Ide sorolandók az ezredéves kiállításon milleniumi nagy éremmel kitüntetett tájképsorozat (számszerint 50 drb.), melyet a Földrajzi Közlemények című folyóirat is, mint földrajzi képeket, dicsérőleg említett meg, továbbá az egyesületi tisztikar és az E. K. E. néprajzi nagy képcsoportozatai, több százra menő fényképek, eredeti rajzok, egyéb néprajzi és iparczikkek, kirándulási emlékek, túrista-felszerelések, színes sokszorosítások (Díszalbum), domborműi térképek, mappák, menedékház modellek és egyleti kiadványok stb.

Ezenkívül egy már számottevő túristakönyvtár, az »Erdély« cserepéldányaiként megküldött politikai, szépirodalmi és szaklapokat tartalmazó olvasóterem s a tavalyi néprajzi jelmezből jövedelmeként tőkésítendő 1500 frtnyi Muzeum-alap, melynek gyarapításához a nemzetiségi főpapok is készséggel hozzájárultak, mind oly tényezők, a melyek azzal kecsegtetnek, hogy ha Kolozsvár sz királyi város külön helyiséget bocsát rendelkezésünkre: akkor az erdélyi Kárpát-muzeum megalapítása és fejlődése elől a legfőbb akadály is el lenne hárítva.

Hiszen tervezik is a kolozsvári különböző és szétszort gyűjteményeknek egy közös épü-

letben, pl. a Mátyás király születési házában való közös elhelyezését, csak hogy az említett dűledező épületnek a mikénti restaurálása felett mindezideig nem döntöttek.

Annyi bizonyos, hogy nem utolsó vonzerejét képezné a városba látogató idegenségnek, ha a régiségtár, a tört. ereklye-muzeum, egy különleges városi-muzeum s a Kárpát-muzeum stb egy fedél alatt, de külön osztályokban nyernének elhelyezést; bizonyára úgy a közművelődés, valamint a közérdeklődés felkeltésének szempontjából is jóval dúsabb erkölcsi kamatot hajtana egy ilyen központi intézmény, semmint az egymástól távolesó és így nem is eléggé érvényesülhető értékés gyűjtemények egész sora.

Budapesten tudtommal egy néprajzi muzeum alakul a kiállítási falu népviseletes bájjaiból és házi berendezéseiből, tehát az egész országból összegyűjtendő tárgyak négy felé oszlanának; mindazonáltal ez csak elősegítené valamennyi muzeum felvirágzását, mert nemes verseny fejlődne ki s az egyes muzeumok készséggel cserélnék ki egymásközt duplumaikat.

Kérjük már most is, úgy a testvéregyesületeket, valamint a t. tagtárs urakat s a n. é. közönséget, hogy addig is, míg az erdélyi Kárpát-muzeum megfelelő helyiséget nyerne: sziveskedjenek adományaikkal az E. K. E.-t megtisztelni s már megemlített bár szerény gyűjteményeinket gyarapítani.

Elfogadunk mindennemű néprajzi cikket (népviseleti öltönydarabokat, népies himzéseket, szobaberendezéseket, jellemző népeleti és foglalkozási eszközöket, lakás modelleket stb.) természetrajzi és földrajzi tárgyakat, továbbá a túristaság és sport körébe tartozó felszereléseket, faragványokat, gipszöntvényeket, házi iparczikkeket és kézi munkákat, fényképeket, (néptypusokat, tájképeket,) festményeket rajzvázlatokat és térképeket stb. Nemkülönbön köszönettel veszünk mindennemű könyvet és szaklapot, sőt felkérjük az ügy iránt érdeklődőket, hogy az egyesek birtokában lévő néprajzi gyűjteményeket vagy ezután összeállítani hajlandó tárgyakat, melyek főként némely vidékek ethnográfiai jellemzésére szolgálnak: kollektive a Kárpát-muzeumunk javára átengedni kegyeskedjenek. Hiszen annyi család kebelében, és oly sok magán könyvtárban parlagon hevernek az értékesebbnél értékesebb néprajzi cikkek

es tudományos munkák, melyeknek igazi értékét még az illetők is alig sejtik, holott egy közczélú gyűjteményben mindenki által hozzáférhetőkké és megbecsülendőkké válhatnak.

Tehát fontos feladat és ernyedetlen munka vár itt is az E. K. E.-re, de már is bírjuk *Hermann* Antal dr. buzgó tagtársunk szives ígérését, hogy a tudós ethnográfus a Kárpát-muzeum eszméje iránt táplált ügyszeretét széleskörű összeköttetéseinél fogva érdeklünkben még a gyűjtő szenvedélyével is kész egybekapcsolni.

Különben dr. Hermann nélkülözhetetlen szakismereteit és útbaigazító tanácsait mindenkor csak hazafias örömmel és a legnagyobb köszönettel fogjuk igénybe venni.

S végül, midőn a poprádi és nagyszebeni társmuzeumok, valamint a székes-fővárosban is ma-holnap megnyíló néprajzi muzeum vezetőségeit hasonló hazafias támogatásra kérjük: egyúttal szabadjon reménylenünk, hogy maga a társadalom is segélyünkre jövend. Hiszen az E. K. E. valamennyi menedékházai között a Kárpát-muzeum lesz az, mely az erdélyi részekben nagyon is védelemre szoruló néprajznak, honismének és turistáságnak — ugyszólván szétbontott alkatelemeiben — állandó menhelyet biztosít.

Tehát a Kárpát-muzeum missziót is teljesít; s azok az ezer meg ezer kézből eredt, még oly igényteleneknek tetsző adományok, azok a hangyaszorgalommal parányonként összehordott szemléltető alkatrészek együttesen csakhamar egy kidomborodó tárlat megbecsülhetlen értékét fogják képviselni; — hisz jól tudjuk, hogy még a legnagyobb hegyóriás is végelemzésben csak fővénysemekből áll.

Dúsgazdag mágnások és egyszerű iparosok, földesurak, lelkészek, közép-osztály és pór nép, tudósok és a laikus közönség egyaránt sokat tehetnek Erdély egyik legnépszerűbb gyűjteményének a Kárpát-muzeumnak megalapítására.

Az erdélyrészi különlegességek e kincses tárháza a honismertetés minden anyagát felölelvén, mintegy testet fog benne ölteni a hazaszeretet és általa érzékelhetővé váland a magyar hazafiság.

Kiki tehetsége szerint képletesen akár por-szemmel, akár kókoczkákkal járul is az E. K. E. Kárpát-muzeumának fölépítéséhez: eljön az idő, a mikor a karöltött és vállvetett munka gyü-

mölcsseit szívünk és lelkünk gyönyörűségére az idegen turisták elismerése mellett hazafias büszkeséggel élvezhetjük.

És ha majd a nép egyszerű fia bebizonyosodik arról, hogy nemcsak az ősi kástélyok képei, műtárgyai és a fényes főúri díszruhák, hanem szülőfalujának festői vidéke, sőt népies foglalkozásának egyszerű eszközei és eredeti ruhaviselete is az urak által kitüntető megbecsülésben részesül: akkor felébred a falusi lakosságban is önbecsének ma még nem is sejtett érzete s még jobban ellent fog tudni állani annak a városokból kiható modern áramlatnak, mely a népies eredetiségek átalakulására már is érezhető káros befolyást gyakorol.

A legújabb porta orientalis.

— A szurduki szoros. —

Három képpel.

Irta: **Tégliás Gábor.**

 i hitte volna 50 évvel ezelőtt: hogy a Zsily elzárt völgyének jámbor pásztorkodó hegyi lakosságát rövid néhány évtized multán a modern technikai vívmányokkal előretörő bányásznép váltsa fel s a hol azelőtt alig pár ezernyi fél nomád lélekszám is nehezen küzködve tengeté életét: ott hatalmas ipartelepek ezrei élvezhessék a civilisatió magasabb kényelmi előnyeit.

1848 előtt eseményszámba ment a »zsilyi kirándulás«, melyhez egész karavánokat szereltek fel a hátszegvidéki nemesség vezetői. 1838-ban az erdélyi részek hírneves végeire: *Ackner* Mihály szenterzsébetfalvi (Hammersdorf, N.-Szeben mellett) ág. ev. lelkésznek 15 napi lovaglásba került N.-Szebentől a déli Kárpátokon át Petrozsényig s vissza — felvett útazása. Mai napság a havasokon átlomagolva is 3—4 nap alatt visszajuthatnánk N.-Szebenbe, miután 1869-től az akkor Első Erdélyi Vasútnak nevezett marosvölgyi arad-gyulafejérvári vonalból *Piskitől* egy külön 80 km. hosszú szárnyvonalat építettek. Ezt a vasutat 1890-ben a 19 km. hosszúságú petrozsény-zsilfarkaspataki (lupényi) vasút követte, úgy, hogy napjainkban a déli Kárpátok szívéig kényelmesen elkocsizhatunk s onnan 1—2 nap alatt a Paringcsoport hegyóriásait u. m. a 2076 m. Paring, 2467 m. *Carpa*, 2444 *Sleveiu*, 2520 *Vervu Mundra* (Cursa) havasokat s az ország határán ÉK-re tovább a 2341 m. *Plesia*, 2355 m. *Satea*, 2307 *Petra tatatan*, 2248 m. *Costa lui Rusu* szirtgerinczén a *Vurvu Ciubanu* (1947 m.) felé a *Gropa sacan* (1595 m.) át a *Verpulu Caprara* (1927 m.) s a *Gora Plaiulu* fokozatosan lejtő hegyélén Ny. csapva be a *Ku Zsil* (Zsigea) vidéket bejárhatjuk.

A legkényelmesebb kirándulást a két Zsil u. m. a Keleti Magyar Zsil és nyugati Román Zsil egyesülésétől kivezető *szurduki* szoros szolgáltatja. Ezt a szűk

A SZURDUKI SZOROS ÉS MÚT KEZDETE.

Szinte Gábor felvétele.

sziklák közé ékelődő vízcatornát a legújabb időkig nem látogathatta a nagy közönség. A régiek közlekedését innen 10 km. nyugatra a Román Zsil mellől a Királynnyergén kivezető meredek hegyi ösvény, vagyis a *Vulkán* hágó közvetítette. A *szurduki* útát meg 1874-ben vette volt munkába Hunyadmegye közönsége. *Barcsay* Kálmán jelenlegi országgyűlési képviselő s majd hivatali utóda, *Hollaky* Arthur alispánok erélyes közbenjárásával sikerült keresztülvinni: hogy a stratégiai is oly fontos összeköttetés *Romániába* is folytatását nyerte.

Az *iszkronyi* hidanál 550 m. magasban egyesülő két hatalmas hegyi víz irányát hirtelen délre fordítva, szilaj tombolással szökell tova a déli *Kárpátok* gerinczéből kierőszakolt szorosban. A jobb parti meredély horpadásaiban is töltésekkel építették meg a gyönyörű műutat, melynek testét a legtöbb helyen, mint az 1 és 2. kép is mutatja, úgy kelle az örvénylő víz-tömegtől kierőszakolni. A hegyoldalokról egész a vízig terjeszkedő fenyvesek balsamillata, a zuhatagokban örvénylő víztömeg párazatával vegyülve, a városok szennyei atmosphaerájában elrekedt turista tüdejét is fokozottabb tevékenységre indítja s a mindúntalan váltakozó vadregényes tájképek a szeszélyes szirtfokok elévillanó víz-esések látványa az életgondokban kimerült idegrendszer is új életre képes galvinisalni. A gyönyörű műút kivitele és befejezése a hunyadmegyei m. kir. építészeti hivatal tagjainak s főleg az egymásután itt működött *Duca* Achil jelenlegi horvát-szlavonai építészeti felügyelő és *Lukács* József jelenlegi dévai főmérnök ügybuzgalmát maradandólag illusztrálja. A második örházon alúl a balpartra vezet át az út (3 kép). Itt a munkálatok tartama alatt, *drótkötéllel* kifeszített palló vezetett

át, melynek szédületességét az alatt tomboló vizzuhattag még erősebben fokozta. Ma itt gyönyörű kőhíd vezet át s az innen 1 km. eső *Polatiste* határpatakig is kivágták az útát. A határszélen álló oszlop egyik oldalán M. O. Magyarország, másikon R. (ománia) jelzi a két ország érintkezését. Hunyadmegye ide az ország czimereivel díszített határoszlopot rendelt a millenium emlékezetére.

A romániai darabonczok és számtisztek kezdetleges kunyhóinál útlevelünket látmozgatva, 5. km. délre mindenütt égbenyúló szirtok között, meglátogathatjuk *Lainic* zárdát, hol a havasi nép lelki vigasztalására rendelt kalugyerek, tölük telhető vendégszeretete fogad. Oda alig 30 km. esik *Tirgu Zsil* város, hol a Zsil a határhegység tömkelegéből kiszabadultan szabadabb folyást nyer.

A déli *Kárpátok* átjárói közül egyik sem versenyezhet a *Szurduk* szépségeivel s miután az *E. K. E.* és szebeni *Kárpát-Egylet* petrosényi tagjai is kiváló előzékenységgel fejlesztik a túristaságot, remélhetőleg maholnap nemcsak mi közel lakók, de a távolabb vidékek is lelkesednek a *Szinte* Gábor dévai főrcáliskolai tanár fényképfelvételeiben bemutatott határszoros szépségein.

A dévai reáliskola szokásos koronázási ünnepelyei egyikét 1894 június 8-án ünnepelte a természet e nagyszerű templomában. A 100 tanulónyi hatalmas karaván Petrosény község előkelőségének, főleg *Buda* Károly főszolgabíró és *Dombora* László jegyző urak közreműködésével rendelkezésünkre bocsátott kocsikon berobogva a gyönyörű hegy-szorosba, a komor hegy-óriások visszhangjaitól megsokszorozott hozsánnával éltette a hazát s annak legalkotmányosabb királyát.

Székely menyegzői szokások.

Irta: Harmath Lujza.

Salán semmiféle népfaj nem tartotta még annyira ősi szokásait és nem ragaszkodik oly bámulatos szívóssággal hagyományaihoz, mint a székely. E jóra való, derék, értelmes nép, mely ma is kevés eltéréssel ép úgy építkeznek, öltözik, beszél és tesz, mint ősei.

Vándorlásaiban (mert fájdalom kevés földje miatt a megélhetés ráhajtja őket a vándorlásra,) idegen ruhát, szót és elégszer szokásokat is vesznek fel, de a mit haza jöve csodálatos módon ledob magáról. Az idegenben járt székely, mint a hogy visszatér tűzhelyéhez, ép úgy visszatér ősi intézményeihez és féltő gonddal őrzik, mint legnagyobb kincsét az idegen befolyástól.

Ez intézmények legeredetibbje a menyegző, mely sajátságossága, poetikussága és ősi eredetiségénél fogva megérdemli, hogy bemutassam az Erdély tisztelt olvasóinak.

*

A legény rendszeren már tisztában van a leánnyal, mielőtt elküldené kérését s azért a legritkább esetek közül való a *kosár*, melynek jelentőségét nem is igen ismeri a nép. A megkérés rendszeren a násznap és apa által történik egy szombati napon. A vőlegény egyes vidékek szerint gyűrűt, pénzt vagy piros hajfonó-pántlikát ad a leánynak, mit az szép bokrétával (a kalapjába) és piros zsebkendővel viszonz. Ez ajándékokat mindketten a menyegzőig viselik. Később aztán mikor bevásárlásra kerül a sor, a vőlegény szép nagy kendőt vagy selyemkendőt (a mód szerint) vesz menyaszonnyának és kordovány cizmát, (a városhoz közeli falvakban czipőt,) míg ellenben ő is kap nyakkendőt, mellényt posztóból és inget menyasszonyától.

A menyegző rendszeren kedden napon esik és már egy héttel hivatog a két vőfély, kik szalaggal díszített pálczával és bokrétás kalappal köszöntenek be az ismerősökhöz.

I-ső meghívó.

»Békességet, áldást kívánok e háznak,
Hála Isten, hogy jó egészségbe vannak.
Tartsa meg továbbra szép jó egészségbe,
Boldogság és jólét közt egész éltökbe.

Teljes tisztelettel amidőn itt állunk
Egy tisztos családnak küldöttjei vagyunk
Engedelmet kérünk amíg hát elmondjuk
Mi a küldetésünk és a megbízásunk.

Küldöttjei vagyunk Kenyeres Andrásnak,
Ki mindig embere az jó barátságának.
Rokonok, szomszédok igaz tisztelője,
És az barátságának tiszta művelője.

Nem mulaszthatja el, hogy az választottját,
Egész értelemben az egész családját,
Hogy meg ne hivassa egy rövid ünnepre,
Mához egy hét, keddre, a menyegzőjére.

Egy kis étel-ital elfogyasztására,
A szent hittételnek meghallgatására.
A táncban s vigságban igaz részvétellel.
Az Uristen küldjön áldást kigyómedre!

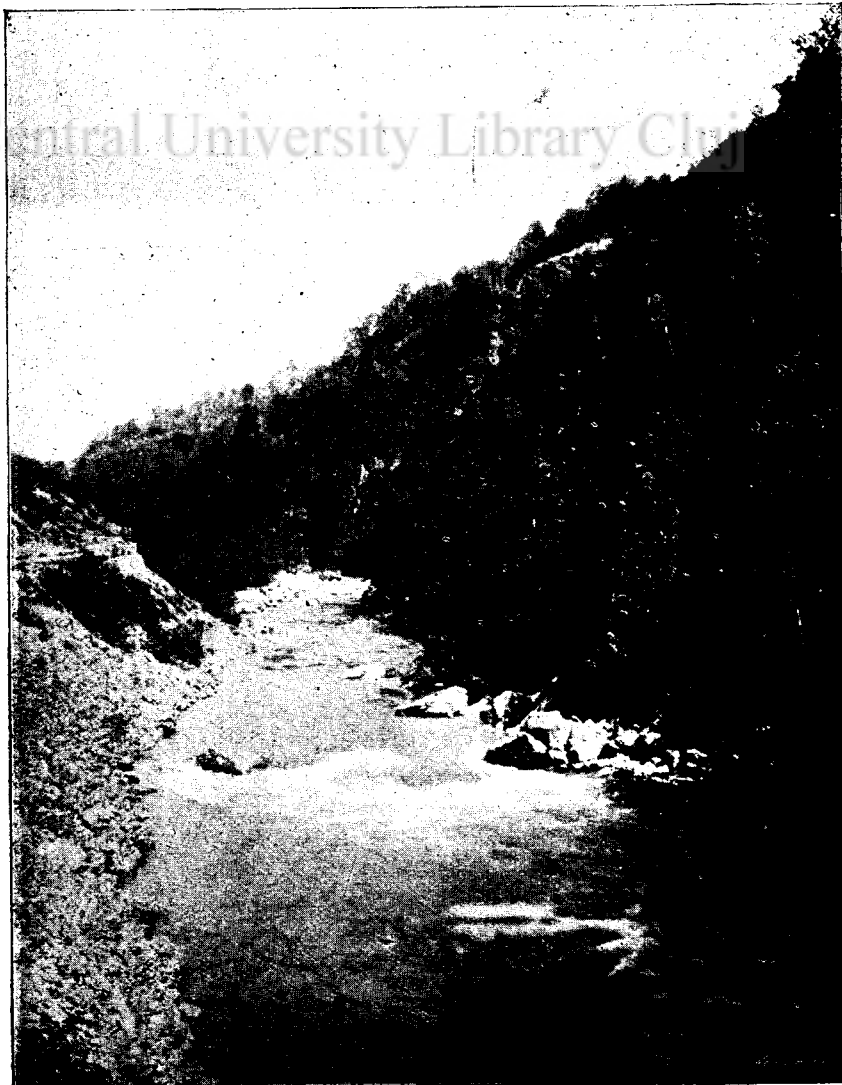
Kérjük meghívását ne tessék megvetni.
Személyesen őket akkor megtisztelni.
Még egyszer e tárgyban megfogunk jelenni.
Isten oltalmába óhajtjuk helyezni.*

Ez így megy a falú első házától az utolsóig, mert csupán a *haragosok* tesznek kivételt, a többi mind meg van hívva a menyegzőre. A vőfélyeket rendszeren mézes pálinkával traktálják, ami bizony elégszer azt eredményezi, hogy estére kelve sok elmarad a rigmusból.

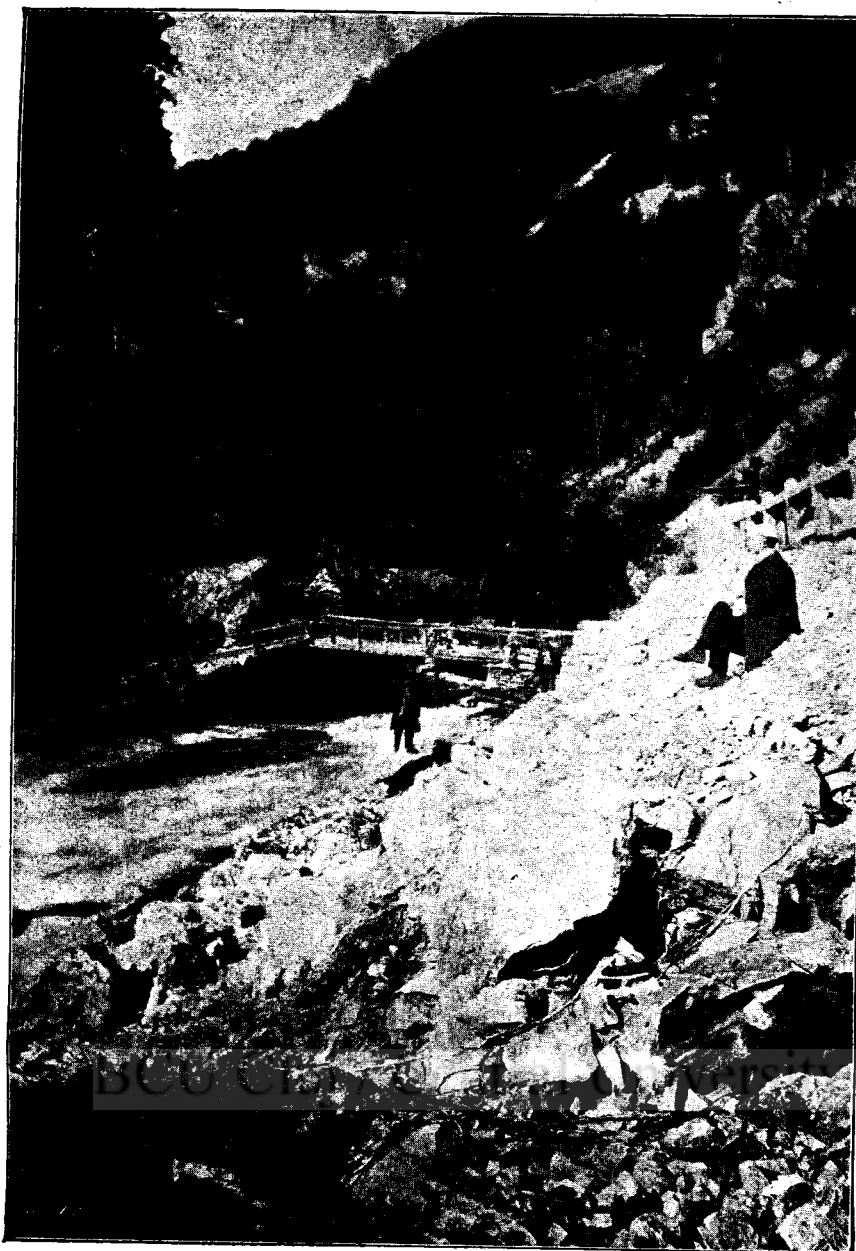
A menyegző előtti vasárnapon a két vőfély újra nyakába veszi a falút és újra beköszöntenek a házakhoz.

II-ik meghívó.

»Szerencsés jó napot adjon az Uristen!
Engedelmet kérek, hogy házukba tértem.
Jól emlékezhetnek mibe járogatok,
Kinek a küldötte s megbízottja vagyok.

Szinte Gábor felvétele.

A SZURDURI ÚT ÁTHÍDALÁSÁNÁL ALKALMAZOTT IDEIGLENES HÍD.
Szinte Gábor felvétele.

Ki is másodszor kéreti hivatja
Általunk magukat a holnapi napra.
Az saját házába, az menyegzőjére.
Részt venni multság s örömbé vezesse.

Kéri meghívását megvetni ne tessék.
Személyesen várja, hogy őt megtiszteljék.
Az Isten áldja meg, s vezérelje is el,
Kenyeres házához kívánt egészséggel.

Ekkor aztán megkezdődik utca hosszát a sütés-
főzés, mert senki sem megy üres kézzel a *siratóba*,
mely hétfőn este veszi kezdetét a lányos háznál. Ren-
desen egy tángyérban (a módosabbak porcellán tán-
gyérban) lepényt, csörögét, vagy kürtös fánkot visznek,
letakarva háziszót asztalkendővel, mely aztán a meny-
aszonyinak marad. A módosabbak még visznek ezen
felül kést, villát, kanalat, abroszt és törölköző kendőt.
A nászasszony viszi a »termő ág«-ot, mely legfőbb
disze az asztalnak.

A »termő ág« készítése sok fáradságot és nagy
gyakorlottságot igényel. Egy kalácsba sok ágú vesszőt

szurnak és ágait megrakják aranyos dió-
val, tésztákkal, percekkel és czifrán
felékitik hárással és papirokkal. Ezt
rendesen a jó ismerősök összegyűlve
a násznagynénál, együtt, ünnepélyesen
viszik a menyasszonyi házhoz.

A »sirató« éjfélig tart s ilyenkor
nem »ülnek asztalt«, csupán a vendégek
által hozott tésztákat és mézes páln-
kát (bortermő vidéken bort) fogyasztá-
nak. Vasárnap délelőtt kezdődik a me-
nyegző. Legelőször a legény házához
gyűl a nászsereg, hol a legény nász-
nagya (a kikérő) így bucsúztatja el a
leányért induló vőlegényt:

Vőlegény bucsúztatója.

»Érdemes nászsereg! Az Urnak nevében,
Keljünk útra innét csöndes békességben.
Kedves vőlegényünk szívszakadva várja,
Hogy itt legyen keblin szerelmes mátkája.

Menjünk a templomba, az Urnak házába;
Onnét meg az új pár most épült házába.
Kérjünk rájuk áldást, békességet, csöndet,
És a gonosz ellen józan erősséget,

A boldogság soha ki ne fogyjon tőlük,
Egytértés, béke, legyen folyton köztük,
A mily boldogok ma, úgy érjenek véget,
Család szaporodást és késő vénséget.

Menjünk hát útunkra az Isten nevében,
Örömmel, vígsággal és jó békességben,
Áldás legyen rajtuk mindnyájunk nevében
Isten tartsa őket jóban és erényben!

Ekkor az egész násznép szekerre
ül és zeneszóval és víg kurjongatások
közt érkezik a menyasszonyi házhoz,
holott is zárt ajtót talál. Itt a násznagy
kezdi:

»Ez volna azon ház hova elindultunk,
És miféle szégyen zárt ajtót találtunk!
Kopogtassunk hát bé s egy kis szállást kérjünk,
Mindent kövessünk el, hogy hamar czélt érjünk.

Ekkor nagy lármát s tréfás dörömbölést visznek
véghez, mire megjelenik az udvaron a leány násznagya
és kérdé:

»Ugyan ha nem sértem, hova indulának,
Ennyi embert össze minek toborzának?»

A *kikérő* násznagy a (vőlegényé) feleli:

»Ez azon szép hajlék a hova indultunk,
Egy kis szállást kérünk, ha ide találtunk.«

A *kiadó* násznagy:

»De mielőtt nyitnék kaput kellmeteknek
Hadd hallom miféle szándékkal jöttenek?«

A *kikérő*:

»Békés a szándékunk, igaz a beszédünk.
Egy az akaratunk s egy volna kérésünk.
Egy kis szállást kérünk.«

Kiadó:

»Istené az szállás!«

Ekkor kinyitják a kaput s az egész násznép betódul az udvarra. Most a kikérő előre megy és kérdi:

»Szerencsés jó napot kelmednek kívánok,
Én egy nászseregnek követsége vagyok.
Bátor vagyok ezen ház urát kérdezni
Itt van-e a násznagy azt megtudakolni?«

A *kiadó* násznagy elejébe áll és mondja:

»Itt vagyok, itt vagyok, mi járatban vannak,
Eltévelyedtek-e vagy csak útban vannak?
Ha túlkot heresnek, mű azt nem találtuk,
Ha tolvajt kergetnek, mű azt meg se látjuk.
Virágot árulunk, szép himes virágot,
És össze járhatják az egész világot,
Párját kereshetik, de meg nem találják,
Mert nincs több a mezőn ilyen szép virágszál.«

A *kikérő*:

»Ha volna se kéne, csupán az a régi,
Kit ezen fiatal mindenben megéri.
Mű sem jöttünk gyalog és nem üres kézzel,
Hát csak ezt a dolgot jó lesz intézzük el.«

Kiadó:

»Jól van hát barátom, álljunk meg egy szóra,
Kivánságaikat hadd hallom mi vóna?«

Kikérő:

»Három király jöve az napkelet felől,
Tudakozódván az kis Jézuska felől.
Szép is-e, jó is-e, avagy olyanfajta,
Hogy a világ szeme nem akad meg rajta.«

Igy jövének el mű is három királyfiak,
Mindannyian tiszta, igaz atyafiak.
Keresünk egy ingó-bingó virágszálát,
A mely idegenben pompásan megállhat.

Eljövénkné megnézni, jó volna-e, szép is,
A hogy a hir mőndá, nekünk való mégis.
Karcú a termete, piczike a szája,
Illik a sujtásos puruszlik reája.

Ha így vagyon, akkor elvisszük magunkkal,
A trónra helyezzük kedves, jó fiunkkal.
Uralkodjanak ott békés munkásságban,
Apró-cseprő népség szaporításában.

Állítsák hát elénk azon virágszálát,
Kíért nem kimélénk semmi fáradságot.
Mégforgatjuk jobbra, mégforgatjuk balra,
Hogy kitűnjék nyomban, ha nyomorék volna.

Aztán elvezetjük az Úr hajlékába,
Az Úr hajlékából jövendő házába.
Holott is meglészen a nagy sokadalom,
Hegyen-völgyön vigság s fényes lakodalom.«

Ekkor sok tréfás jelenet következik. A kiadó násznagy egy bebukolt alakot vezet elő s kérdi: Ez-e azon személy, kiért ide fátadának? — Ez nem talál mőnköt! — feleli rá vidám nevetés közt a kikérő, mire egy vénasszonyt, majd egy sántát stb. vezetnek a násznép elé, melyre a kikérő mindannyiszor rámondja: »Ez nem talál mőnköt«!

Végre aztán kihoznak három egyforma magas és kendőkkel letakart alakot s oda vezetik a vőlegény elé, hogy ő válassza ki jövendőbelijét, mit ha elvét, nemcsak hogy kinevetik, hanem tetejébe még egy veder bort kell fizetnie.

Ekkor a cigányok rázendítik s egypár fordulót tánczol az ifjúság, mire a menyasszonyi bucsuztató következik, melyet rendesen a kiadó násznagy végez:

Menyasszonyi bucsuztató.

»Vajda, muzsikának szőnjék meg zengése!
A sarkantyuknak is szőnjék meg pengése.
Mert bucsuzásomnak most léssen kezdete,
Legyőnk hát csendesen mig léssen végzése.

Ékes menyasszonyunk felkért szeréttel,
Hogy ő helyette én egész tisztelettel,
Zengeném bucsuját, bucsuzó szavait,
Hallgassák meg tehát legfőbb őhajjait.

Kedves édes atyám legelső szavamát,
Te hozzád intézem ez bucsuzásomat.
Ki engem tápláltál, ruháztál, neveltél,
Légy áldva mindezért a jó Uristennél.

Sok bú nyomta szived, hogy boldoggá tennél.
Hogy engem az Urnak nevében nevelnél.
Tiszta erkölcsökben, igaz munkásságban,
És hogy részem legyen minden jó áldásban.

Mindezért áldjon meg a mennyei atya,
Ki a te lelkedet ily jónak alkotta.
Adja, hogy örömed teljék menyegzőnkben,
És ne legyen soha bánatod kettőnkben.

Azért hű páromat fogadd szeretetbe,
Tarts meg mind kettőnkét áldott jó szivedbe.
Legyen ez nap neked örök emlékezet,
Áldja meg az Isten drága, jó szivedet!

Édes kedves anyám, most hozzád fordulok,
Szerelmes jó dajkám tetőled bucsuzok.
Oh, jaj hogy is kezdjem, beszélni sem tudok,
Szivem összeszorul és én csak zokogok.

Add ide kezedet forró könnyeimnek,
Hadd öntöm rá jelét igaz érzelmimnek.
Ki annyit dajkáltál és annyit szenvedtél,
Mig a jelen korig engem felneveltél.

Szerelmes jó dajkám áldjon meg az Isten,
Légy boldog ugy ezen, mint jövő életen.
Adjon Isten szép kort, hogy soká lássalak,
Hogy mint jó leányod ápolgathassalak.

Kedves testvéreim hozzátok fordulok.
Fájó szivvel immár bucsuzóra szólok.
Mielőtt űtne már távozás órája,
Testvéri jó szivem ezeket kívánja:

Éljetek sokáig szerencsés boldogul,
Jusson gazdag rész az élet áldásibul.

Mint hajnal sugára, mely a földre röppen,
Legyen minden percz oly szép az éltetekben!

Szivembe fog élni örökre nevetek,
Én soha titeket el nem felejtelek.
És csak valahányszor imáért zeng lelkem,
Értetek is kérni soha nem felejttem.

És ti lány barátim kedves jó pajtásim,
Áldjon meg az Isten, ezek óhajtásim.
Legyetek boldogok, mielőbb kívánom,
A szent oltár elé jőjjetek utánam.

Találja meg mindje a maga szép párját,
A kivel leélje vigan az világát.
Legyen a boldogság szívetekbe vésvé,
S lelketek a bától örökre megvédve.

És ti jó szomszédim, jó atyámfiak,
A kik mind voltatok házunk barátai.
Árasszon el az Ur sok örömmel jóval,
Ne küzdjetek soha semmiféle gonddal.

Nó most muzsikások rajta zenditsétek.
Azt a szép indulót lelkesen verjétek.
Kocsisok vőfélyek hamar a ládára,
S a ki nem fér üljön a szekér farkára.

Most mind szekérre ülnek s a templomba hajt-
nak esküvőre. Mikor onnan vissza jönnek, az ifju pár
többször ki kell hogy váltsa magát. Az utczát elzárják
kötéllel s csak pálinka vagy borért engedik át, más-
helyt hamvas fazakat tolnak a szekér elé, hogy bő ál-
dás legyen rajtuk, míg végre nagy zaj, víg kurjantás,
lövöldözés közt megérkeznek az új lakásba, holott az
ifjak tánczra kerekednek, majd nem sokára „asztalt ül-
nek” melyet a vőfélyek szolgálnak fel.

Első étel felhordáskor a vőfély mondja:

»Első ez az étel és első a szólás,
Nálunk székelyföldön az volt mindig szokás,
Hogy a gazda teljes szívességgel látja,
A ki neki jóban és rosszban barátja.

Itt vagyon az étel, mindnyájan egyenek,
És a mellett soká s boldogan éljenek.
Éljenek a szülők, de éljen az új pár.
Mindég áldás legyen számukra az Úrnál.»

Sült és bor fölhoradásakor.

»Ime itt a másik, jó pecsenye borral,
Most má' ne gondoljunk búval meg a gonddal
Egyenek a sültből, a borból igyanak.
Amíg elméjekben meg nem gabajodnak.

Nincs párja világon a jó pecsenyének,
Mert az vidámságot szerez az elmének.
Régi jó atyáink mért voltak oly vének?
Azért mert szüntelen pecsenyét evének.»

Káposzta felhordáskor.

»Itt a jó káposzta a friss disznóhussal,
Jól megcskábálva mindenféle guzsussal.
Egyenek belőle mindnyájan guzsutussal.
Legyenek mindvégig jó appetitussal.

Ez a magyaroknak híres eledele.
Melyet ha valaki jóízűen lenyele,
Nem lesz annak azért semmi veszedelme,
Sőt inkább távozott minden ő sérelme.

Egyenek igyanak, ma vigasság legyen,
Szolgabíró, csendőr ma ide ne lépjen.
Éljen minden ember, de éljen az új pár,
Ne essék házukba soha semmi nagy kár.

Legyen szaporodás bor, buza, marhákban,
Legyen meg az áldás apró kis szolgákban.
Csendes házi béke szálljon a házukra,
Adjon a jó Isten minden jót számukra!»

Más sült felhordásakor.

»Elhoztam a kakast egész tarajával,
Jó puhára főzve apró rizskásával.
Nem gondolt jó gazdánk a maga tyukjával,
Költsék jóízűen Isten áldásával.

Szakácsné asszonyunk erősen esküszik,
Hogy mióta ő a nap alatt sütközik.
Jobb ízű edelt még ennél nem kóstolt.
Bár hetven esztendőn jól keresztül gázolt.

Tészta felhordáskor.

»Itt vagyon tésztából jóféle sütemény,
Nincs ebben sem anis, sem mustár, sem kőmény.
Porhanyó jóízű és csöppet sem kemény,
A ki ilyenekkel él nem bántja a köszvény.

Kívül belül megvan erősen czukrozva.
Mint a borbéj legén bé van pomádézva.
Bátran lehet enni, a gyomornak nem árt,
Szurjon belé villát, a ki éhes mindjárt.»

Mikor az asztaltól felkelnek.

»Nosza Purdi Bábi a háznál panasz van,
Azt mondják beteg vagy, fáj a fejed nagyon.
Huzd reá azért is, pengjen a czimbalom,
Nem halotti tor van, hanem lakodalom.
Mindenki tánczoljon, járja a bolondját,
Forgassa meg kiki az oldalbordáját.

Násznagy úram lássuk azt a szép endelgöst,
Vagy ha jobban tetszik, a kállai kettöst.
Forgassa meg jobbra, forgassa meg balra,
Azt a szép menyasszonyt ne bízza ám másra!

'Iszen amér' deres, nem járja még végét,
A menyecskék után kacscsintani tud még.
Egy kettő hát rajta, tegye le az árát,
Helyre egy menyasszony, nem találja párját.»

Most a násznagyok és vőfélyek megforgatják a
menyasszonyt s mindenik pénzt tesz a tángyérre. Ilyen-
kor abban mesterkednek, hogy ellopják a menyasszonyt,
mi ha sikerül, rendesen borral váltja ki a vőlegény. Ez
rendesen sok vigásra, sok bohóságra ad alkalmat. Éj-
fél felé a vőfély egy bekötött kezű asszonyt vezet be az
ugynevezett »kásás asszonyt« és hogy megszánják s pénzt
adjanak számára mondja:

»Nagy szomorúságra, nagy bajra menék ki,
Felborult a kása s úgy forrón ömlik ki.
Szegény szakácsnének oda keze lába,
Meg nem gyógyul többé ebbe a világba.

Adjunk szegénynek pénzt, hogy doctorhoz menjen,
Hogy fájó sebére orvosságot tegyen.
Ime az vigságnak ez léve a bérc,
Kása futa rája lábára s kezére.

E jelenet után rendesen eloszlik a nászserog, hogy harmadnapra újra elmenjen az ifju párhoz »kárlátó«-ba. Csakis ekkor van vége a tulajdonképeni székely lakodalomnak, melyet nem mondhatunk olcsó mulatságnak.

Képek a gyalui havasokról.

Irta: Pálfy Mór dr.

— Kilencz képpel. —

Soha roszaabbúl nem esett semmi, mint mikor azt hallottam, hogy ez vagy az az ismerősöm údúlni s a természet szépségeiben gyönyörködni külföldre megy — Erdélyből. Hát van-e ország-rész, — oly kis területű, mint Erdély — melyet a természet annyi kincsesel elhalmazott volna? Hol léptenyomon új kép, új élet és új élvezet lepné meg az embert, hol egy nap alatt nemcsak a legkülönbözőbb vidékek panorámájában gyönyörködhetik a szem, hanem végig élvezheti a civilizáció különböző fázisait is. Varietas delectat! Nincs ember, ki egy időre szívesen le ne vetné a társadalmi nyugókat, ott ne hagyná a városok porral kevert levegőjét; ki a síma parkett helyett örömet ne mászkálna a kősziklák meredekéin. Mindezt persze előbb

GNÁJSZ-SZIKLA A KIS-RISKA-P-BEÖMLÉSÉVEL SZEMBEN A H-SZAMOS VÖLGYBEN.

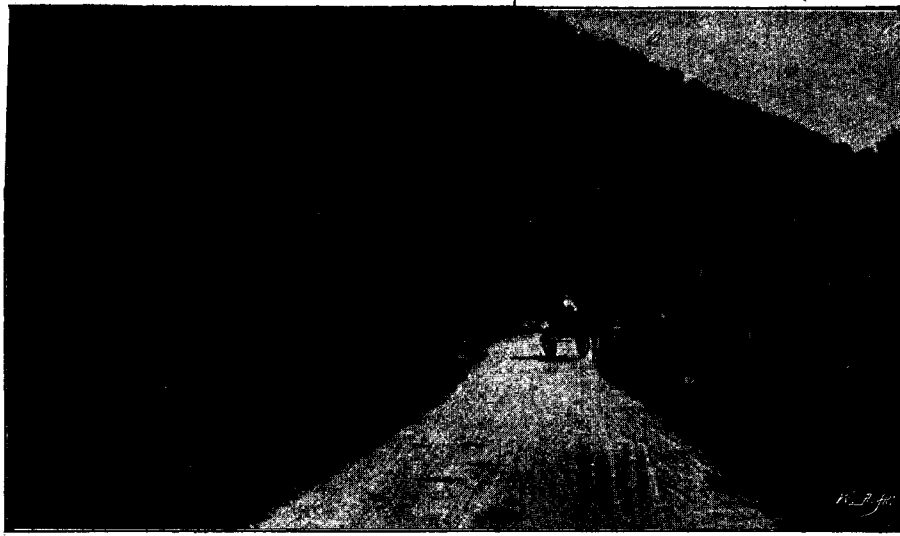

KORNULUJ PATAK VIZESÉSE A H-SZAMOS VÖLGYBEN.

meg kell kísérteni, de azután majdnem életszükségletté válik. Igaz, hogy a mi Erdélyünk nem dicsekedhetik jégmezőkkel fedett Monte-Blancokkal s nem dicsekedhetik a havasokon levő kényelmes hotelek drága szobáival. Itt legjobb esetben is meg kell elégedni egy erdő-őr nyújtotta kényelemmel s nem ritkán bele kell kóstolni a havasi oláh-túróba is.

Alig ismertem még embert, ki a kirándulásokra hosszasan, évekig ne készült volna. Pedig tapasztalatból tudom, nem érnek az ilyenek semmit. A mint a gondolat megszületik, tett kövesse azt hosszas fontolgtatás nélkül s csak úgy válik az valódi élvezetté.

A múlt év nyarán több ízben és különböző irányokban beúztam a kolozsváriaknak leendő kiránduló helyét (sajnos, hogy most még nem az), a gyalui havasokat s hogy a visszaemlékezés a látottakra annál tisztább legyen, e boldog napjaim emlékéül több helyről fotografiákat készítettem. Bizony — nem is nagyon röstelkedve — bevallhatom, hogy nagyon is gyarló másolatai ezek a vidék szépségének. Magamnak is szántam őket csupán s nem gondoltam arra, hogy a nagy közönség elé kerüljenek s hogy mégis kiadásukra határoztam el magamat, oka az az igaz óhajtás, vajha akadna ember, ki nem csak képekben, hanem eredetiben szeretné élvezni. Meg kell azonban jegyeznem azt, hogy képeim nem mutatják a legregényesebb részleteket; ki azokat akarja látni, keresse fel maga, az az élvezet, mit fáradsága jutalmául nyer, — bátran állíthatom — a legkényesebb igényeket is ki fogja elégíteni. Az igaz oka pedig, miért innen képeim nincsenek, az, hogy féltettem

H.-SZAMOSVÖLGYE A KIS-RISKA P. BEÖMLÉSÉN FELÜL.

fotográf-kamrámat a sziklával közelebbi érintkezésbe hozni.

I. Hideg-Szamos völgye.

Június végének egyik napján kora reggel érkeztem meg Kolozsvárra s a legszükségesebbek bevásárlása után — mi alig egy félórai időt vett igénybe — már útban voltam Gyalu felé. A Szamos széles völgyén viruló szántóföldek között gyorsan haladtunk a poros országúton. Velünk szemben a gyalui havasok és Vlegyásza kékes félhomályba burkolt csúcsai integetnek, s bizton tekintenek le a portengerben úszó útasokra: jöjjetek mi hozzánk, itt tisztább s hűvösebb a lég, szebb a természet eredeti fönsége. Alig egy órányi kocsikázás után Szász-Fenes majdnem végnélküli házsorai között áthaladva, feltűnt Gyalu mezőváros. Innen még addig körülbelül egy óra. Gyalunál két völgy egyesül, mindenike a havasok belsejébe vezet, az egyik a Meleg-másikon a Hideg-Szamos mosta évezredek óta mélyre, a sziklák alját. Az északibb völgy a Meleg-Szamosé, a délibb a Hideg-Szamos folyóé. Útam ez utóbbi felé vezet s Gyalutól alig félóranyira elértem az első, már havasi jellegű falut, *Hideg-Szamos*t. Az itt levő gőzfürész megtekintését más alkalomra hagytam, siettem nagyon, mert oly ellenállhatlanul űzött valami be a völgybe: tovább — tovább! Minél hamarább meglátni az ígért földjét. Összes pihenésem csupán annyi volt, míg egy jó gyalogló embert fogadtam Juon személyében, — napjára 80 krért. A falun áthaladva bejűtünk a mély völgybe, melyek kopár oldalai a csapadék vizek által mély árkokkal beborozdálva, meglehetősen kellemtelen összhangban vannak a völgy felsőbb részeiben feltűnő zöld oldalokkal. Alig másfél km.-nyi út után meredek sziklafalat látunk kiemelkedve a völgy bal-oldalának kristályos palatömegéből. Ez egy kemény, szemcsés ősmész-kő vonulat, mely itt kb. ÉNy-DK-i irányban települt a kristályos pala (itt szericit pala) rétegei közé. Hol a kettő érintkezik, vékonyabb-vastagabb tiszta hófehér quarczból álló erek lépnek fel, melyben sárgászöld pirit-szemcsék mellett gyéren arany pikkeltek is előjönnek. Ez az u. n. hidegszamosi arany-

bánya, mely azonban — mint a termelés arányából látszik — alig fedezheti a költségeket. — A hegyoldal neve Csetatye (magy. Vár), mely az aranybányán kívül még más nevezetességekkel is dicsekedhetik. Veress Endre az »Erdély« 1892 évf.-ban e helyről azt írja, hogy a monda szerint itt Gyélu fejedelem vára volt. Én erről eddig nem hallottam, hanem igen a Dárius kincsének mondájáról, mit feltalálni a régibb — de a legutóbbi időben is — sok kutatás folyt. Mint a múlt nyáron hallottam, legutóljára — pár év előtt — valami szegedi emberekből álló részvénytársaság (?) ke-restette e kincseket.

Valamikor régebb olvastam volt e kincsről egy cikket (ha jól emlékszem egy kolozsvári naptárban) melynek írója egy régi írás (talán a múlt száz elejéről származó) másolatát is közli. E régi írás megbízhatóságát írója egy borzasztó átok kimondásával igazolja s le írja benne, hogy hol és mikor kell a kincset keresni. A hely pontos leírására nem emlékezem biztosan, de a Csetatye oldalán egy holt árokban jelöli meg a helyét. A kincshez, mely nagy barlangokba van elrejtve, Szt.-György vagy Szt.-Mihály napján lehet csak eljutni, mikor mindenki annyit szedhet el belőle, mennyi zsebeiben elfér. E napon a kárbunkulus szemü sárkányok, mik e kincset őrzik, beeresztik oda az embert, de jaj

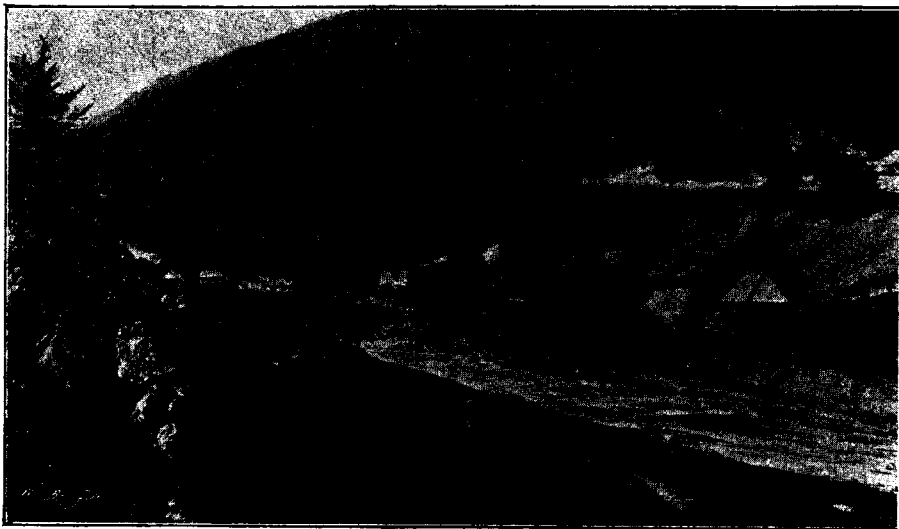
BETHLEN-SZIKLA.

lenne bárkinek, ha máskor kísér-
lene oda jutni. Megjegyzendő,
hogy a régi írás írója — állítása
szerint — járt is a kincsnél s
annak nagyságát iszonyúra be-
csüli

Egy más nevezetessége a
Csetatyének az, hogy oldalában
egy csontbarlang van, mely igen
sok diluvialis emlős csontját —
különösen a havasi kecskének, az
Ibex carpathorumnak csontjait tar-
talmazza.

Visszatérve a völgy aljára,
kielégítettük a test követelményeit
kolozsvári szalonnával és kendi-
lónai sajttal s utána fölczihelőd-
tünk az útra. A kényelmes ko-
csizás helyett itt már a fásasztóbb, de több élvezetet
nyújtó gyaloglást választottam. Podgyászomat, mi kü-
lönben is kevés volt (a sok mindig csak nyűg az em-
beren), előre küldöttem Reketóba, a Juon nyakába
akasztottam fotográf-kamrámat s egy élékes tarisznyát,
fegyverül pedig egy bothosszu nyelvű jó kétkilós ka-
lapácsot. Térképpel s kompászszal kezemben most már
geologizálva haladtam fel a völgyön.

Az aranybányán felül a völgy kissé kitérül s al-
ját tarka virágokkal ékesített puha pázsit fedi el, míg
a meredeken emelkedő oldalak sűrű erdővel fedettek,
csak itt-ott emelkedik ki a zöld lepelből egy-egy he-
gyes sziklacsúcs. Megváltozik itt a sziklák anyaga is
míg, lennebb finom leveles, alig csillogó zölde s. v. feh-

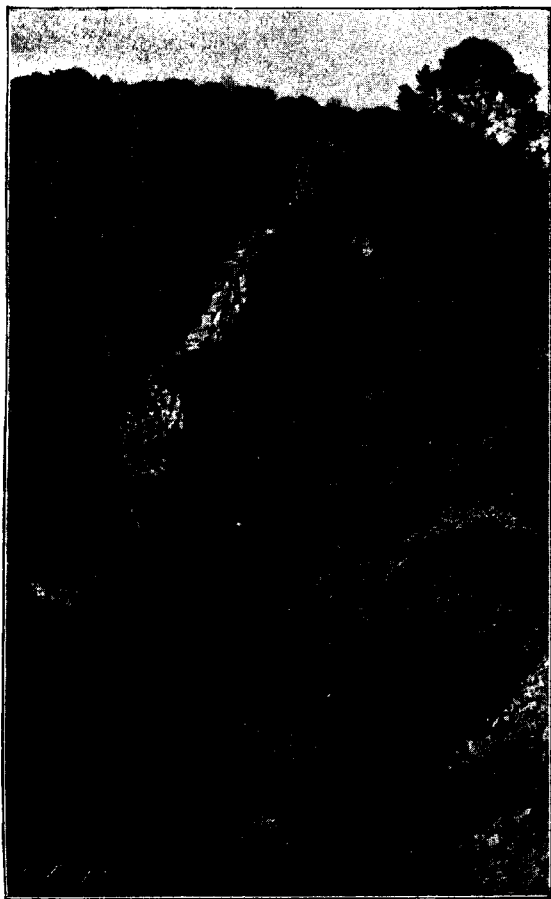
REKETÓ A H-SZAMOS VÖLGYE ÉS REKETÓ EGYESÜLÉSÉNÉL.

res palák vannak, itt már csillámpala és gnájsz rétegeit
találjuk.

De a völgy nemsokára összeszorúl, s útunk a fo-
lyó balpartján a sziklába vájt keskeny úton halad. Meg-
lepő szép látvány: az összeszorított folyó partján emel-
kedő magas falak, s a sziklák között csörtető folyó
melynek habjai messze hallatszó morajjal szikláról-
sziklára esnek s apró csöppjei a napfényt megtörve a
szivárvány színeiben játszanak. Pár lépéssel odább a
völgy jobb oldaláról (Kornulujról) jövő kis patak s
teraszszal kb. 30 m.-nyi vízest képez. Sajnos, hogy
mikor lefotografáltam, vize nagyon meg volt apadva, de
esős idő után bizonyára sokkal érdekesebb látványt
mutat.

A keskeny szurdokon áthaladva, a völgy ismét
kiterül s mintegy másfél km.-nyi út után a Nagy-Riska
patak beömlésén túl újra egy — ha nem is olyan im-
pozáns — szorulatba jutunk. A folyó balpartján mere-
dek sziklacsúcsok fehéren emelkednek ki az erdővel
borított völgy oldalából. Mellékelt képünk egy ily
gnájsz sziklát tüntet föl a Kis Riska patakával szemben.

Az út további folytatásában, egy jó órai gyalo-
golás után, az *olaszok telepe* vonja magára figyelmün-
ket. Kis fatemplom körül néhány ház és malom épült
a Szamos jobbpartján, melynek lakói eredetileg Udiné-
ből származott olaszok voltak. Alig 100 éve, hogy
Bánffy Dénes őket erdőirtás és favágás végzésére ide
telepítette s ma már nemcsak nyelvükből, de nemzeti
ségükből, eredeti olasz szokásaikból is teljesen kivet-
köztek. Assimilálta őket is, mint annyi magyar közsé-
get, a körülvevő oláhság. Egy az csupán, mihez még
ragaszkodnak, vallásuk, mi eltérőleg az oláhoktól, róm.
kath. Kis templomukban a latin nyelvű ima- és szer-
tartási könyvek között még mult századbeli olaszköny-
vek is találhatóak. Ma már csak a poloskák használják
őket — lakóhelyül. A sok kezdetleges szent kép között
a templom baloldalán feltűnik egy olajfestmény, mely
állítólag egy 16. századbeli híres festőtől *Coreggio*-tól
származik s szűz Máriát ábrázolja, a mint az angyal
megjelenik nála. E képet 1886-ban az értékét nem sejtő
olasz utódoktól egy müncheni tanár vette meg 100
forintért, mi nyilvánosságra jutva, diplomáciai úton
szereztetett vissza a templomnak. (Ha ugyan az él-

FALKÉNT KIÁLLÓ DÁCZIT DYKE A PADULUJ PATAKBAN.

REKETÓI ERDŐHÁZ.

mes német nem egy sikerült másolatot küldött vissza az eredeti helyett.)*

A hosszas gyaloglás s szellemi élvezetek után a testnek is megadandó a maga részét az élvezetekből, a folyó partján puha pásziton, árnyas bokrok alatt könnyítettünk Juon vállának terhein. Ez annál is inkább szükséges volt, mert a kalapácsnak is dolga akadva mind több-több kődarab vándorolt az élestár mellé.

Egy órai pihenés után újra felpakkolóztunk s alig egy negyedórai út után gyönyörű látvány terült szemünk elé. A Szamos itt egy hatalmas kanyarulatot, képez s a belenyúló földnyelven, különválva a hegyoldaltól, meredek sziklacsúcs emelkedik a magasba. Ez azon szikla, melyet *gr. Bethlen András* volt földművelési miniszter tiszteletére az E. K. E. *Bethlen sziklának* nevezett. E kanyarulat legkeskenyebb része alig 150 m. s a Szamos niveau különbsége e két helyen kb. 20—25 m. Úgy hallottam, hogy Kolozsvártól Gyalúig tervezett villamos vasút áramfejlesztő telepét e helyen akarják elhelyezni s a hegy átfúrása által a víz 20—25 m.-nyi esését felhasználni az áram fejlesztésére.

Térképem (1:25000 táborkari térkép) elárulta, hogy közel vagyok már Reketóhoz, s rövid gyaloglás után fel is tűnt délnyugaton két völgy, a Reketó és Hideg Szamos egyesülése. Mielőtt azonban odajuthattam volna, egy érdekes geológiai képződmény kitértett útamból. A D. Lungróljövő Paduluj patak beömlésével ugyanis majdnem szemben egy sziklaél áll ki a kopár hegyoldalon s széttöredezett darabjai valóságos kőlavinaként folytak le a völgy aljágig. E sziklaél anyaga más, mint a hegységé, egyike azon kőzeteknek, melyek igen gyakran vékonyabb dyke-ok alakjában áttörnek az idősebb hegységeket. E közzettelér hasonló quarczandezitből (dáczit) áll, mint a milyennel Kolozsvár utczái is kövezve vannak. A föld történetének mediterrán korszakában oly erősek voltak e vidéken a tektonikai zavarok, hogy (mint később is felismerém) több, majdnem párhuzamos irányú hasadás támadt ez ősi kristályos kőzetekben, miken keskeny telérek alakjában fel-

nyomult a dáczit. A telér átnyulik a völgy másik oldalára is s az ott levő keskeny völgyekben — körül a csillámpala kimálva, hatalmas falként mered a magasba.

Visszatérve a Szamos völgyébe, alig egy negyedórai gyaloglás után elértük a fák közé rejtett barátságos reketói erdőházat, melynek falai között jóízű vacsora után, a látottak felett elmerengve, adtam át magam az éjjeli nyugalomnak.

A másnapra eső programom nem volt ugyan nagy, de annál élvezetesebb. *Ferencz Gyula* erdész úr társaságában ugyanis a Hideg-Szamos mentén fölfelé kb.

6 km.-nyire — a Szamoson épült duzzasztóig — tettünk egy sétát. Reketón felül a Nyágra-patak beömléséig elég szélesre kiterült völgyben víz útunk, a völgy alját és tisztás oldalait tarka virágokkal hintett zöld lepel vonja be, míg a Nyágra-patakon felül a völgy összeszorul s a folyó partján meredek sziklafalak látszanak kiemelkedve. Megváltoznak itt a földrétegek is, az előbbi kristályos palák helyet adnak a kemény gránitnak, mely a hegytetőkön bár csak lapos hegyhátakat képez, de a völgyek alján rendkívül szaggatott, igen gyakran óriás falként kiálló meredek falakat képez.

A Nyágra-patakon felül rosz gyalogósvény vezet

BÉLDI-SZIKLA.

* V. ö. *Veress E.* eml. közl. az »Erdély« 1892. évf.-ban.

a sziklák alatt s alig 1.5 km.-nyire a Szamosnak egy kisebbszerű kanyarulatába jutunk, hol a folyó egy rendkívül impozáns sziklacsúcsot foly körül. E sziklát az E. K. E. gr., *Béldi Ákos* főispán tiszteletére *Béldi-sziklának* nevezte, mint a felírás mutatja 1883-ban. Rendkívül érdekes, festői részletek jönnek ezen felül, miknek leírásával nem is próbálkozom meg, sokkal hivatottabb ember kell arra, mint magam. Sajnos, hogy képeket nem igen lehet a szűk völgyben készíteni, hanem minden túristának figyelmébe ajánlom e hely megnevezését s biztosan tudom, hogy tanácsomért haragudni reám nem fog. A Béldi-sziklán felül a Dumitrásza-patak beömlésénél ismét gyönyörű részlet következik. A patak elég bő víze egy függő csatornába van vezetve, mely nagy esése miatt a vonat gyorsaságával szállítja a Szamosba a behányt fenyőtöngöket. Első gondolatom itt is a fényképezés volt s nagy lelkesedéssel átgázoltam a tulsó partra, hol a meredek sziklaparton nagy nehezen felállítottam gépem s fölvettem — mint később kitűnt, — egy már fölvetett lemezre.

Pár lépéssel a Dumitrásza beömlésén felül a folyó jobbpartján óriás sziklafal emelkedik függőlyesen a magasba, melyen »*Somkerekiszikla*« felírat hirdeti Somkerekiszikla főerdész nevét.

Végző célpontunk a Somkerekisziklától nem messze van már: a Szamoson levő duzzasztó, mely arra

szolgál, hogy a Szamos vizét elrekesztve tóvá duzzaszták meg s egyszerre nagyobb vízmennyiséget kieresztve, a Szamoson levő faúsztatást megkönnyítsék. E végett a Szamos szűk völgye gáttal van elrekesztve s a meggyűlő vizet a gát közepén levő zsilipen át eresztik ki. Szép látványt nyújt a nagy erővel kitóduló víz, a mint a szűk mederben tajtékozva tova rohan. Képünk azon pillanatot mutatja, mikor a zsilip felhúzatott s a meggyűlt víz a legnagyobb erővel tolul ki.

Oly helyek ezek, hol megáll az ész, a gondolat, elérkezik a tudomány végső határa s egyebet nem tehetünk, csak bámuljuk az alkotó mindenható kezét.

Túristaság a történetben.

II.

A francia utazási és elszállásolási viszonyok a 17. és 18-ik században határozottan a legjobbak voltak. Érdekes mindamellett más országokban is a túristaság és utazás fejlődését figyelemmel kísérni.

Spanyolország V. Fülöp uralkodása alatt állott hatalmának tetőpontján. A spanyol udvar fénye bera-gyogta egész Európát és a madridi királyi palota a continens minden államából a vendégek százait látta falai közt.

D'Aulnoy grófnő emlékiratai érdekes képét nyujtják a Spanyolországban való utazási módnak. D'Aulnoy grófné így nyilatkozik :

»Tarka, folyton változatos kép az, mely a Spanyolországban utazó idegent megragadja, lebilincseli. A hóval födött, északi Európára emlékeztető hegyek gyorsan

adnak helyet a legvirulóbb déli tájaknak. Hideg és meleg, fagy és forróság sokszor egy rövid éj lefolyása alatt adnak helyet egymásnak, és ha ma utazókocsid sarkában bundába burkolva dideregsz, holnap már nem tudsz hová lenni a tiltakozó hőségtől.

A szállók egyformák, mint ha valamennyi

egy építész műve lenne. Híjján van mindnyája a kényelem legszerényebb eszközének is.

Minden szálló fogadó terme — az istálló. Ide érkezik meg a kifáradt, elcsigázott útas és az első üdvözlöt lovak, öszvérek, öszvérhajtók diszes társaságától nyeri. Vendéglátó gazdának, barátságosan patogó, családias meleget adó tűznek nyoma sincs. Felmegyünk a lépcsőkön. Pizkosan, hanyagúl öltözött háziasszony fogad, ki egy állítólag fehérre meszelt házba és száz képtől borított szobába vezet be. Az ablakok redőnyök nélkül »diszelegnek«, az ablakmélyedések zugában évek óta nem zavart pókok szövik csendesen hálójukat.

Az ágytakarók kicsik, akár az asztalkendők és az utóbbiak még zsebkendőknek sem válnának be.

Étkező szerekéről szó sincs. Egyetlenegy csésze van a szállóban, mely rendszeren az öszvérhajcsárok-nak szolgál ivó-korsóul. Egyetlen kemence van az egész házban. A háztetőn furt lyuk képezi kiveztő csövet a füstnek, képzelhető, mily gyalázatos ételek készülnek az ilyen tűzhelynél. E mellett írtóztató szag tölti be az egész házat. Valóban, a poklot sem lehetne

rettenetesebbnek képzeln. A fojtogató, szemünket elhámolyosító füst, a szurtos, kormos, piszkos emberek élénken emlékeztetnek a pokolra és annak borzalmaira.

A nők bacchánsnőkre emlékeztetnek.

A csupasz nyakat óriási korall-nyakék díszíti, a gyakran ugyancsak hiányos ruházatot dió-nagyságu üveg-gyöngyök díszítik. — S e mellett a nők tolvajlasi hajlama igazán bámulatos. Még egy gombostű sem kerül el figyelmüket s boldogok, ha a legcsekélyebb tárgyat is elvehetik a mit sem sejtő idegentől.»

A költők és írók is hova-tovább mindinkább kezdtek az utazás gyönyöreivel és kellemével foglalkozni. Számtalan érdekes útleírás, veszélyes és kellemes élmények gyűjteménye maradt fenn ez időből, mind ama célzattal, hogy az utazás iránti félelmet eloszlassa, a vándorlasi, turázasi vágyat emelje és növeszse.

Jean Jacques Rousseau volt az első, ki lelkes szavakkal, az érzelem és rajongás hangjaival emlékezik meg az utazásról, az avval járó gyönyörökről. — Hogy is mondja Rousseau: »Mennyi különböző élvezetet, mily valódi lelki gyönyöröket szerezhet magának az ember a gyalog való vándorlás, a szabad természetben való utazás által. Még sohasem láttam mosolygó arcokat, örömteli vig ábrázatokat a kényelmes puhán párnázott utazókocsikban, de a vándorlólegény, a vig, ragyogó kedvű gyalogútas, a mindig könnyelmű, szeretgélő, éneklő, füttyörésző turista nem ritka jelenség! A gyalog utazás ruganyossá tesz testet, lelket, elfeledtet bút, bánatot, az élet ezerféle apró kellemetlenségeit, kibékít a sorssal, felemel a magasabb fenkölt gondolkodás, a józan életfilozofiarégióiba és hódolására, elragadtatás a késztet bennünket a természet, a dicső természet nagy és fenséges, ragyogó szin pompájú fényes művei előtt. Óh, mily jól esik az étel, az ital, a rossz ágyon való alvás, fárasztó tura után!

Mennyire dobog a szív az örömtől, ha városhoz közeledünk! Mily igazi az öröm az emberekkel, idegen országok fiaival való érintkezésben, az egymást megbecsülésben és tiszteletben! A ki csak megérkezni akar, utazzék kocsin, de a ki igazán vándorolni, tapasztalni, művelődni szándékozik, bizza magát saját lábaira, saját erejére.»

Hires turista és kitűnő útirajzíró volt e század elején Topffer is, kinek »Zigzag« nevű úti könyve a francziák egyik legkedveltebb olvasmánya.

Topffer egy nagyobb gyalogútat tett meg tanítványaival Svájcba. Lelkesedéssel viseltetvén e gyönyörü ország iránt, szenvedélylyel, fáradhatatlanul kalandozta be az Alpesek hóborította hegycsúcsait, félelmet nem ismerő bátorsággal kúsza meg a véghetetlen gletschereket és hómezőket, sokszor életveszélyben forogva. — Topffer következőkép jellemzi a turistát és a turistaságot.

»Az igazi turista az idény beálltával olyanféle érzést tapasztal magán, mint a madár a vándorlasi idő közeledtével. Egy belső, kimondhatatlan érzés űzi, hajtja őt előre, távol országokba, idegen népek fia közé. A puszták fia a zordon hegyek, kopár sziklák zúgó hegyi folyók és patakok társaságát óhajtja, várja, várja. A hegyek lakója vágyva vágy a véghetetlen róna

a játszi napsugár, a csendes folyam után és útra kelve eltölt hosszabb időt a kedves társaságban, hogy újult örömmel, friss erővel, pezsgő munkakedddel térjen vissza a szeretett, nélkülözött otthonba!»

Józú humorral nyilatkozik Hyppolit Taine a túristáról. »Az emberiség e válfaja — mondja emlékiratában — egyike a legérdekesebb természeti tüneteknek. Rendesen háromféle osztályba sorozhatjuk a túristákat: az egyik csoportnak már külseje is igen érdekes. A karok és lábak borzasztó hosszúak. Az arc sovány, a mell beesett, a kéz gyöngye és finom. Ezek a »salon túristák«, felfegyverkezve táskákkal, bottal, pisztolylyal, kabátok, harisnyák, felöltők, esővédők, esőernyők és étszerekkel, igazi élő ószerész boltokhoz hasonlíthatók. Egyik igen érdekes válfaja a túristáknak a folyton étkező utazók. Ezek csak a szállókat látogatják. A természet szépségei iránt érzékkel nem bírnak, és csak a gyomor kívánalmainak akarnak megfelelni.

Nézzünk meg egy ily utazó családot.

Az apa egy gazdaggá vált hentes vagy egyéb mes-terember, ruhája finom, de izléstelen, minden egyes ujján drága gyűrűk ékeskednek. Az ételeket a szállodások dühére, mindig magukkal hordják és az u. n. potya vendégekhez tartoznak.

De van aztán, igaz hogy kevés számmal, oly turista is, ki igazán kedvtelésből utazik, kinek van érzéke a természet ezerféle szépségei iránt, és élvezve a szabadban való tartózkodás isteni gyönyöreit, fel tudja fogni és méltányolni e földi lét kellemeit, szép és hasznos, nemes és magasztos céljait.

Hála istennek, a túristák e faja naponta szaporodóban van. Nem keveset járúl ehhez a közlekedés eszközeinek szaporodása és olcsósága, mely megszünteti az utazás azelőtt tapasztalt számtalan kellemetlenségeit.

Utazzunk tehát hölgyeim és uraim! Ismerjük meg idegen népek, más országok erkölceit, szokásait, tanulmányozzuk a külföld intézményeit, kulturáját, hogy azokon okulva, hazánknak hasznos polgárai lehessünk.

A túristaság eszméje terjedni, rohamosan népszerűsödni fog, feléled az országútak romantikája, és a szabad természettel való érintkezésben az ember meg fogja találni önmagát, meg fogja találni azt a boldogságot, melyet évezredek során különfélebb módon hiába hajhászott.

KÜLÖNFÉLEK.

A SZÉKELYFÖLD DIADALA.

— A *Polgári Iskolai Közlöny*-ből. —

Gyönyörű magyar könyv! Igazi magyar ész és magyar szív pompás érett gyümölcse. Tudományos könyv és nem unalmas; érdekes könyv és nagyon tanulságos. Természettudományi munka, olyanféle, mint a Herman Ottóé: nemcsak száraz ismeret-anyagot nyújt, hanem élő szemléletet, a kedélyre, a képzeletre is hatva. Magában is fölülte vonzó tárgy művészi stílussal tárgyalva, művészi képekkel illusztrálva. A tudomány és a hazafiság, a költészet és a képzőművészet egyesültek, hogy magasztalják hazánk legszebb vidékét, a székelyföldet és legtörzsökösebb népét, a székelységet.

Uj tárgy nem igen van benne, és mégis szinte felfedezés-számba megy ez a testes könyv. A szerző igazi tudós, a ki többet tud, mint a mennyit mutat, a ki a saját szemével látta, a miről ír, a saját szívvel érezte a természet és a széplélek azon fenségeit és báját, a melyeket rajongva ismertet. És az ő szava igazán fest, a hazai művészek képei pedig csábítóan beszélnek. A ki apróra ismeri már a tárgyat, új szépségeket fedez fel benne, megújulnak lelkében a legkedvesebb emlékek; a ki pedig még nem járta azt a tündérországot, azt ellenállhatatlan vágy szállja meg, hogy színről-színre lássa e remek földdarabot, mely arra volna hivatva, hogy a magyar túristák Eldorádója legyen. Minden magyar embernek úgyszólván szüksége van arra, hogy lássa a Székelyföldet, hogy szívja a szabadság levegőjét, hogy érezze a magyar geniusz lehelését. S a székelyföldnek is szüksége van arra, hogy minél több magyar látogassa, hogy részeltesse az Alföld feleslegeiből, hogy fellendüljön e vidék és lakója, ne legyen kénytelen a kenyérért elhagyni keskeny örökségének néhol nagyon sovány rögét. Hankó arra is ügyet vet könyvében, hogyan lehetne gazdagabban buzogtatni a székely nép megélhetésének forrásait.

A források különben Hankónak speczialis tudománya. Mennyi kincs, mennyi áldás van a Székelyföld forrásaiban: meggyógyulhatnak belőlük az egész beteg Európa. Valóságos »életvíze« csörgedez ottan, becses mint a székely vér, »melynek minden csöppje drága gyöngyöt ér!« De e források nagy része használatlan, mert ismeretlenül és lappangva folyik el. A Hankó tudománya nevet ad a névteleneknek, híressé teszi az ismeretleneket. Így megteszi azt a nagyobb csodát, hogy nem

borrá, hanem kenyérré változtatja a vizet.

A szerző, a legjelesebb fürdő-chemikusunk, előszeretettel időzik olvasóival a székely fürdőkben, de mint a legmegbízhatóbb kalauz, megmutatja nekünk a tárgy temérdek szépségeit, ép úgy, mint a kultúrának más ritkább érdekességeit. De mindig nyílt szeme észreveszi a székely néptypus jellemző vonásait is és székely szíve lelkesül a szabadságért rajongó népe történetének számtalan dicső emlékeire.

Ilyen könyvek kellene a magyar tanítónak, hogy egész mivoltában, lelke szerint, megismerje a hazát, melyet neki meg kell hódítani a szellem fegyverével; hogy maga is világos szemléletet nyerjen és hogy tanítása is szemléltető és termékeny legyen. Ilyen könyvek kellene a magyar ifjúságnak, hogy nemzeti képzetekben és érzelmekben nevedjék, hogy gyönyörködve okuljon. S ilyen könyvek kellene a magyar népnek, hogy megismerje e gyönyörű tanszerét, az isten kalapjának bokrétáját, és abban a népben, melyet e föld termett, megismerje és megbecsülje önmagát. Ilyen könyvek kellene összes műveltjeinknek, hogy műveltségök magyar maradjon s a nemzeti szellem gyümölcsözői.

Hankó könyve egy hazafias tett, és nagy érdeme a kiadónak, az Erdélyrészi Kárpát-Egyesületnek, Erdély Kolumbuszának.

Hermann Antal dr.

— A *Századok*-ből. —

A *székely nép* régi hagyomány szerint hazánk keleti részét az ezer évet jóval meghaladó időben foglalta el, azóta ezt hősi vitézségével mindaddig megtartani sikerült, és az itt kifejlesztett, a magyartól sok tekintetben eltérő köz- és magánjogi intézményét 1848-ig lehozta, sőt ma is vannak elegenden, kik székely jogon gyakorolják politikai jogukat. Azonban a mindent nivellírozó ujjabkori jog és köteleesség-egység új irányt adott társadalmi életüknek. Ezt a székely hazát és népet ismertető munka jelent meg a napokban a könyvpiacon: »Székelyföld, írta Hankó Vilmos dr., 115 képpel, Budapest« (ára 3 frt 50 kr.) címmel, mely az »Erdélyrészi Kárpát-Egyesület« kiadása. E mű röviden vázolva a székely nép történetét, a székelyföld geographiáját, beható ismertetőt nyújt a székelyföld természeti ritkaságairól, kiválóan szép és szakszerű leírását adja a székelyföldi fürdőknek. E szempontból, mint nagybecsű irodalmi termék, felhívjuk olvasóink figyelmét.

EGYESÜLETI ÉLET.

A központ közgyűlése.

Közgyűlést tartott az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület ápr. 25-én d. e. 11 órakor a városházán. A közgyűlést megelőzőleg a választmány tartott előkészítő gyűlést.

Mindkét gyűlésen Bethlen Bálint gróf elnökölt. Jelenvoltak: Heppes Miklós alelnök, Hangay Oktáv alelnök, Székula Ákos számvizsgáló, Nedoroszték János és Tanács József ellenőrök, Merza Gyula főpénztáros, Radnóti Dezső főtitkár, Nyerges Zsigmond dr., Jékely Dániel dr. és Váradi Aurél dr. jegyzők, Pál István, Merza Lajos, Márki Sándor dr., Tóth Zsigmond, Kuskó István, Gámán József dr., Fenőffy Jenő, Török Imre dr., Keresztély Lajos, Szabó Samu, Északy Károly, Kovács Géza, Molnár József, Versényi Gábor, Gombos Ferencz, Beregszászi László, Perzsa Ferencz, Konrádi Dániel dr., Donogány Gergely stb.

Gr. Bethlen Bálint elnök üdvözlővén a megjelenteket, röviden vázolva az egyesület működését a lefolyt évben. Kiemeli, hogy az egyesület pénzügyi helyzete javult és más tekintetben is folytonos az előrehaladás. A gyűlést megnyitja és a jegyzőkönyv vezetésére Kovács Géza, a jegyzőkönyv hitelesítésére Szabó Samu és Fenőffy Jenő, a jelölések megejtésére Székula Ákos elnöklete alatt Gámán József dr., Nedoroszték János és Radnóti Dezső tagokat kéri fel.

Radnóti Dezső főtitkár előterjeszti a választmány működéséről szóló jelentést. A jelentés a szervezetről, a működésről és az anyagiakról számol be. Az egyesületnek e szerint 25 osztálya és 115 ügyvivősége van. A tagok száma 4000 rendes és 5000 pártoló. Kiadványai voltak az egyesületnek: a »Székelyföld«, a »Brassó megyei úti kalauz«, a »Milyen ásványvizet igyunk?« cz. füzet, az »Erdélyrészi fürdők és ásványvizek leírása« és az »Erdély« havi folyóirat, mely immár 5-ik évét éli. Most van sajtó alatt a fürdőkönyv német kiadása. Jelentősebb mozgalma az egyesületnek a diák-túristáskodás szervezése és a helynevek ügyének rendezése. Résztvett az orsz. kiállításban és elnyerte a milleniumi nagy érmet. A természeti szépségek terjesztésére akvarell-képeket festetett, melyeket színes sokszorosításban bocsátott forgalomba. Megkezdte a Kárpát-muzeum tárgyainak gyűjtését. Tovább építette a radnorbereki üdülő telepet és a dombhátú fürdőt. Forgalomba hozta a Livia és Széchenyi forrásvizeket. Menedékházai vannak a Kis-Királykőn, a tordai hasadékban, a Dobrínon, a Detonátánál. Szervezés alatt állanak a Szent-Anna tói és Ünököi menedékházak. Segélyezte a rekiczeli vizesítéshez vezető út elkészítését.

az anyagiak közül kiemelt a jelentés, hogy tagdíjból 5380 forint folyt be. Minthogy azonban ez nem volt elég a kiadások fedezésére, a pénzügyminiszter engedélyével az egyesület tárgysorsjátékot rendezett, mely 6000 forintot jövedelmezett. A községekől milleniumi alapítványként 510 frt folyt be. Az akvarell képek költségeire szintén gyűjtést rendeztetett, mely célra a magyar hölgyek 8103 frt 40 krt adtak össze. A »Milyen ásványvizet igynuk«? című kis ízet, mely 10.000 példányban küldetett szét, 1395 frtot jövedelmezett. A »Székelyföld« című monográfiára befolyt a könyv megjelenése előtt 1477 frt. Nem volt kedvező mérleg az ásványviz üzletnél, melynek 4923 frt 74 kr kiadásával szemben csak 3500 frt bevétel mutatkozott. A radna-borbereki fürdőnél 655 frt 09 kr bevétellel szemben 435 frt volt a kiadás. A dombháti fürdő szintén kedvezőtlen mérleggel zárult.

A közgyűlés a jelentést tudomásul veszi ugyan, minthogy azonban az ásványviz-üzlet veszteségét tételesen akarja megvizsgálni, — utasítja az elnökséget, hogy az ásványviz-üzletre vonatkozó számításokat terjessze a jövő közgyűlés elé, mely alkalommal Márki Sándor dr. indítványára egy Erdélyrészi balneológiai Egyesület szervezésére vonatkozó javaslat is kidolgozandó.

Következtek ezután gr. Teleki László és Szekula Ákos számvizsgálók által beterjesztett számvizsgálói jelentések. Ezek szerint az 1895. évi bevétel 19.977 frt 83 kr, az 1896. évi pedig 22.200 frt 80 kr. volt. A számvizsgálók jelentésükben kiemelik, hogy az egyesület könyvvételezése a legpontosabb, miért is a közgyűlés úgy Merza Gyula főpénztárnak, mint Beregszászi László könyvvizsgáló jegyzőkönyvi köszönetet szavaz.

Felolvastatik a pénztárkezelésre vonatkozó szabályzat, melyet a közgyűlés megerősít.

Az 1897. évi költségvetést terjesztették ezután elő. A költségvetés 36.000 frt bevételt és 34.000 frt kiadást irányoz elő. Közgyűlés a költségvetést jóváhagyja és utasítja az elnökséget, hogy a kiadásokat ennek keretén belül eszközölje.

Elnök bejelenti a választmány és tisztikar lemondását, hálás köszönetét fejezve ki mindazoknak, a kik az elnökséget feladatában támogatták. Márki Sándor dr. viszont az elnökségnek mond köszönetet fáradhatatlan buzgalmaért.

A jelölő-bizottság nevében azután Szekula Ákos teszi meg javaslatát. E szerint javasolják, hogy az egyesület védőül Főzsef Ágost kir. herceget kérje fel. Elnöknek ajánlják Bethlen Bálint grófot, társelnöknek Feilitzsch Arthur bárót, alelnököknek Sándor József, Szádeczky Lajos dr., Heppes

Miklós, gr. Kornis Viktor és Pótsa József tagokat, főtítkárnak Radnóti Dezsőt, főpénztárnak Merza Gyulát, főkönyvvizsgálókat Beregszászi Lászlót, jegyzőket Nyerges Zsigmond dr., Gyalui Farkas dr., Váradi Aurél dr., Versényi Gábor és Kovács Géza tagokat, jogtanácsosnak Deák Albert drt., ellenőröknek Tanács Józsefet és Nedoroszték Jánost, számvizsgálóknak Teleky László grófot és Szekula Ákost. A választmányba új tagokul beválasztottak Halász Ignác dr., Tóth Zsigmond, Veress Endre, Péterffy István dr., Raschka János, Megyery Dezső, Közgyűlés az ajánlottakat egyhangulag megválasztja.

Elnök jelenti, hogy az alapszabályok megváltoztatására vonatkozólag két javaslat érkezett be. Indítványozza, hogy az alapszabályok értelmében a javaslatok a jövő közgyűlés elé utaltassanak. Addig a választmány azokat a tagokkal közölni és véleményes javaslatát elkészíteni tartozik.

Előterjesztetik a gyalui osztály átirata, melyben az egyesület nyári közgyűlésének területén való megtartását kéri. A közgyűlés a kérést teljesíti és a rendezésre a választmányt s a kolozsmezei osztályt kéri fel.

Több tárgy nem lévén, a közgyűlés az elnök elttetésével véget ért.

TURISTASÁG.

Villanyos vasút Tátrafüredre.

Jól értesült forrásból vesszük a hírt, hogy Poprádról Felkán át, a három Tátrafüred felé tervezett villanyos vasút kiépítését a Ganz és Társa cég már nemsokára megkezdi és így azt valószínűleg még tán a fürdő évad alatt tényleg a közhasználatnak adják át.

Rokkant Tátra-vezető. Ruzsnyák András a neve annak a derék vezetőnek, ki a Tátra hegyvidékén, különösen a külföldi és jobbára a németországi turisták közkedveltségű kalauza volt. Igen, csak volt, mert jelenleg szélütéstől benuktan bizonyára senkit sem fog többé az általa annyiszor megmászott Krivánra vagy Tengerszem-csúcsra felvezetni. Erre az esetre jegyzi meg Döller Antal ny. őrnagy, hogy a hegyi egyletek figyelmének arra is ki kellene terjeszkednie, hogy az ilyen derék vezetők aggság vagy rokkantság esetén bizonyos segélyben részesülhessenek. Ruzsnyák a Tátrát felkereső külföldi németek keresett vezetője volt. Hogy a németek a Tátrát más külföldiekkel szemben legszívesebben keresik fel, sőt tevékeny osztályt is alapítottak, mind arra mutat, hogy mennyire helyesen cselekedett a Magyarországi Kárpát Egyesület akkor, a mikor már több mint 20 év előtt Németországban a Tátravidéknek propagandát csi-

nált. A magyar turista-egyesületeknek mindennek előtt egész Németországban szélesebb körű mozgalmat kellene indítaniok, hogy egy rendszeres akció kifejtésével az idegeneket hazánk és így a Tátra, Budapest, Erdély és sok más szép vidék meglátogatására ösztönözzék. Az idegenség ideözönlésének előmozdítására egyik eszközül tekintendő a vezetők, vasúti alkalmazottak stb. idegen nyelvismerete is, mely körülményre külföldön pl. Svájcban is nagy tekintettel vannak.

Új turista-egyesületek. Dél Franciaországban. Meyniés-ben (Lozère-megye) »Touristes des Chévennes« cím alatt új turista-egyesület alakult a Chévenne-hegyvidék turistái kiművelésére; az új testvér-egylet egyúttal azt is elhatározta, hogy működéséről időszaki értesítőt fog kiadni.

Bécsi hegymászó szövetséget (Wiener Bergsteigerbund) címen Bécsben megint egy új alpesi egylet keletkezett s mint neve is mutatja, első sorban a hegymászás sportját szándékozik minél szélesebb körben megkedveltetni. Ezen új egylettel, a mintegy 600 főnyi és túlnyomólag kipróbált hegymászókból álló Osztr. Alp. Klub szintén versenytársat nyert.

Svájcs domborművű térképe.

Perron Ch., genfi térképésznel a svájci szövetségi tanács Svájc 1:100000 mérték szerinti domborművű térképét rendelte meg, melyet a párisi (1900.) világiállításon fognak bemutatni. A Sv. Alp. Cl. zürichi »Uto« osztálya és a Nyugatsvájci Földrajzi Társulat most azon fáradoznak, hogy a mérték 1:25000.-hez állapíttassék meg.

Világjáró turista. Egy kölni kereskedő fia, a 21 éves Stupp Henrik, ki a Rajna melletti Köln »Fortuna« cz. turista-klubjának tevékeny tagja: a világot Európán, Ázsián és Amerikán át 492 nap alatt keresztül vándorolta. Egyúttal ő az első európai, ki ezt a merész vállalatot egymagára keresztülvitte, mintegy 8 hónappal szárnyalván túl az eddig valaha elért úgynevezett világrekordot. Az óriási körút természetesen nem állhatott folytonos gyaloglásból, mert Stupp-nak többszörös hajó összeköttetéseket kellett igénybe vennie. Ennélfogva, ha az ő turista-rekordja még oly tekintélyesnek, sőt páratlanul állónak is bizonyul, melyet eddig előtte el nem ért: mindazonáltal a nagyszabású vándorútazás megítélésénél a nem gyalog megtett útszakaszok mennyiségét is figyelemre kell méltatni. Remélhető, hogy a vakmerő körutazó kimerítően beszámoland az általa látottak és tapasztaltak felől, mert ez sokkal főbb dolog, semmint az esetleges rekord-vesztesség.

